

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDE TURİZM

Yrd. Doç. Dr. Yalçın KARABULUT

"Dinlenmek, eğlenmek, gezmek, görmek, iş yapmak amacıyla insanların yerleşmemek kaydıyla bir yerde konaklamaları sonucu ortaya çıkan olay" olarak tanımlanan turizmin, dünyada XIX. yüzyıl ortalarında başladığı belirtiliyorsa da, ancak yaşadığımız yüzyıl ortalarına doğru hızlı bir gelişme dönemine girmiş ve önem kazanmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında rastlayan turizmdeki bu hızlı gelişmeye etki eden önemli bir çok faktör vardır. Bunların başında teknoloji ve endüstrideki gelişmeler gelmektedir. Aslında bu ikisi birbiriyle ilişkilidir. Endüstrinin gelişmesiyle yeni yeni şehirler ortaya çıkmış, mevcut küçük şehirler büyümüş ve böylece turizm hareketlerinin esasını oluşturan şehirli nüfus artmıştır. Aynı zamanda endüstrinin gelişmesi halkın ekonomik gücünü yükselterek seyahat etme imkânlarını artırmıştır. Teknoloji ve endüstrideki gelişmelerin turizme etkilerinden bir diğeri de, üretim şeklindeki değişimler sonucu insanların daha fazla boş zamanı olmasına imkân sağlamasıdır. Ulaşım sistemlerinin günümüzde ulaştıkları konfor ve hızları da turizm hareketlerinin gelişmesinde büyük rol oynamaktadır. Özellikle hava ulaşımındaki gelişmeler mesafeyi kısaltarak insanların çok uzak yerlerde tatillerini geçirme imkânlarını sağlamıştır. Aynı zamanda seyahat acentalarının günümüzde düzenledikleri (Charter) seferleriyle de büyük bir kitlenin bu ulaşım sektöründen yararlanmasını sağlamıştır. Hiç şüphesiz bunlara, eğitim seviyesinin yükselmesi, kitle iletişim araçlarında ve ulaşım organizasyonlardaki gelişmeler, nüfus artışı, nüfusun sosyal yapısı ve nüfusun diğer özelliklerini de ilâve edebiliriz.

Günümüzde en çok turist gönderen ülkeler, kişi başına düşen millî geliri yüksek, ileri endüstri ülkeleridir. Bu yüzden turizm hareketlerinin Avrupa ve Amerika'da yoğunlaştığı görülmektedir. İngiltere, Fransa, Danimarka, Batı Almanya, İsviçre, A.B.D., Kanada, İspanya, İtalya, Yunanistan turizm gelirleri yüksek olan ülkelerin başında yer almaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (K.K.T.C) dünya turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bir bölgede bulunması ve turizm potansiyeli açısından

dan elverişli olmasına rağmen turizmin bu ülkede geliştiği ve çok yarar sağladığı söylenemez.

. Kıbrıs, Akdeniz'de Sicilya, Sardinya adalarından sonra üçüncü büyük adadır. Coğrafi konumu itibarıyla Asya, Avrupa ve Afrika'yı birbirine bağlayan merkezi bir bölgededir. Akdenizin belli başlı deniz yolları olan boğazlar, Süveyiş kanalı, Cebelitarık boğazı gibi üç önemli deniz geçidini kontrol eden bir mevkide yer alan Kıbrıs adasının, 9.300 km²'lik bir yüzölçümü vardır. Bu alanın 3.600 km²'si (% 38) adanın kuzey bölümünde yer alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin sınırları içinde yer almaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini yeryüzü şekilleri itibarıyla;

— Karpaz yarımadasını içine alan ve Koruçam burnu ile Zafer burnu arasında uzanan dağlık alan (Beşparmak dağları),

— Kuzeyde Beşparmak dağları ile güneyde Karlı dağları arasında uzanan, batısında Güzelyurt, doğusunda Mesarya ovalarının geniş yer kapladığı orta çukur alan,

— Kuzeyde kıyı boyunca uzanan, yer yer genişleyip daralan kıyı düzlüklerinin bulunduğu alan olmak üzere üç bölgeye ayırmak mümkündür.

Gerek Girne dağları boyunca uzanan kıyı şeridi gerek Magosa kıyıları Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en yoğun turistik yörelerini oluşturmaktadır.

İklim faktörü, manzara üstünlükleri ve spor olanaklarına sahip alanlar ile plajlar, kaplıcalar, içmeceler, kür yapılan yerler, antik ve sanat şehirleri, antik tapınak, müzeler, dinsel ziyaret yerleri, kültürel düzenlemelerin yapıldığı yerler, ekonomik yapılar ve limanlar, ulaşım merkezleri, çeşitli eğlence olanaktan ve çeşitli yapılar ile merkezi yerler turizm açısından insanları celbeden alanlar olarak tasnif edilmektedir¹. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gerek coğrafi konumu gerek Lüzyan'lardan bu yana anıtlar, savaş alanları, camiler, kiliseler, şatolar, yalılar, kaleler, müzeler, sanat galerileri gibi tarihi ve kültürel miras olan arkeolojik zenginliklere sahip olması nedeniyle önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Günümüz turizmi açısından özellikle iklim önemli bir faktördür. Ilık, güneşli ve kurak bir ildim önemli bir turizm zenginliğidir. Avrupa'nın kuzey ve orta kısımlarından Akdeniz iklim bölgelerine (Akdeniz kıyılarına) doğru görülen büyük turistik hareket, deniz, kum, güneş için yapılmaktadır. Gerçek bir Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü

1 Tümetekin, E. Ekonomik Coğrafya. Sayfa: 476.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde deniz suyunun erken ısınıp geç soğuması, ayrıca uzun dönemde havanın açık ve güneşli olması deniz turizmi açısından oldukça elverişli bir durum yaratmaktadır. İldim özellikleri açısından Türkiye'nin Akdeniz kıyı kesimine benzeyen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde aylık sıcaklık ortalaması mayıs ayında 20 °C nin üzerine çıkar ve ekim ayına kadar devam eder. Çoğu defa nisan ve kasım aylarında da deniz, güneş ve kumdan yararlanılmaktadır. İklimin bu elverişliliği yanında Magosa ve Girne'deki doğal plajlar deniz turizminin diğer önemli halkasını tamamlamaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gelen turistlerin aylara göre dağılışı ile sıcaklığın aylara göre dağılışı arasında tam bir korelasyon vardır (Grafik: 1).

Elverişli iklimi, doğal plajları, önemli konaklama tesisleri ve ulaşım kolaylıkları nedeniyle Magosa ve Girne önemli turizm merkezlerini oluştururlar. Öyleki, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti konaklama tesislerindeki yatak kapasitelerinin % 89'u bu iki merkezde toplanmıştır. (Grafik: 2) Otel, otel apartman, pansiyon, villa, bungalow ve tatil köyleri şeklinde olan konaklama tesisleri Magosa'da, Maraş ve kıyı şeridi boyunca, Girne'de, kıyı şeridi ile Beşparmak dağları eteklerinde yoğunluk göstermektedir (Harita: 1).

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDE KONAKLAMA TESİSLERİNİN ÖNEMLİLERİ:

OTELLER:

Mağosa:

Salamis Bay

Boğaz

Park

Palm Beach

Mimoza

Panorama

Rebeka

Altunkaya

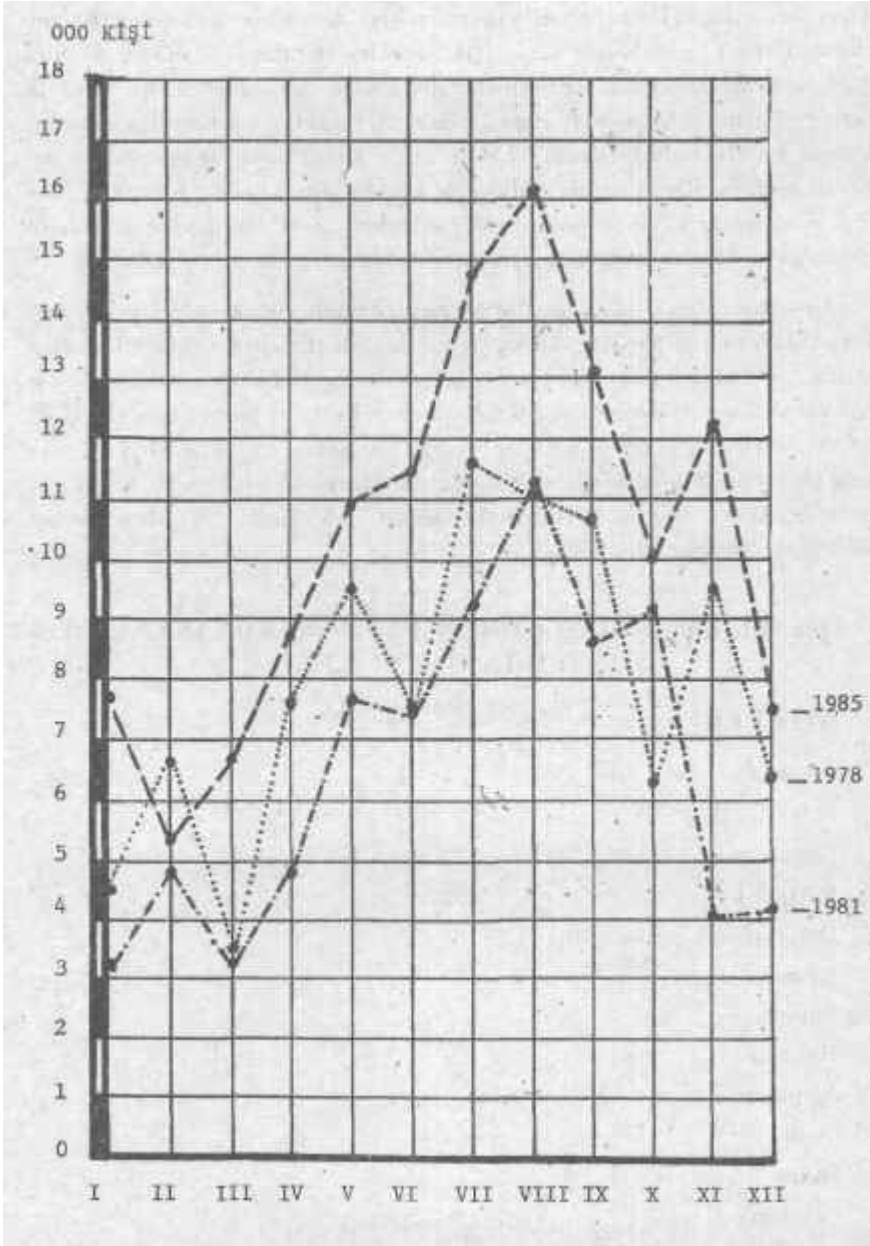
Girne:

Dome

Celebrity

Rock's

GRAFİK: 1 KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNE GELEN YABANCILARIN AYLARA GÖRE DAĞILIMI

Deniz Kızı

Dorana

Anadolu

Atlantis

Socrates

Kulüp Girne

Mari-Monte

Ergenekon

Golden Bay

Bristol

Lefkoşe:

Saray

Sabri's Orient

Picnic

OTEL - APARTMAN

Magosa:

Salamis Bay

Laguna Beach

Girne:

Kutup

BUNGALOW

Magosa:

Salamis Bay

Girne:

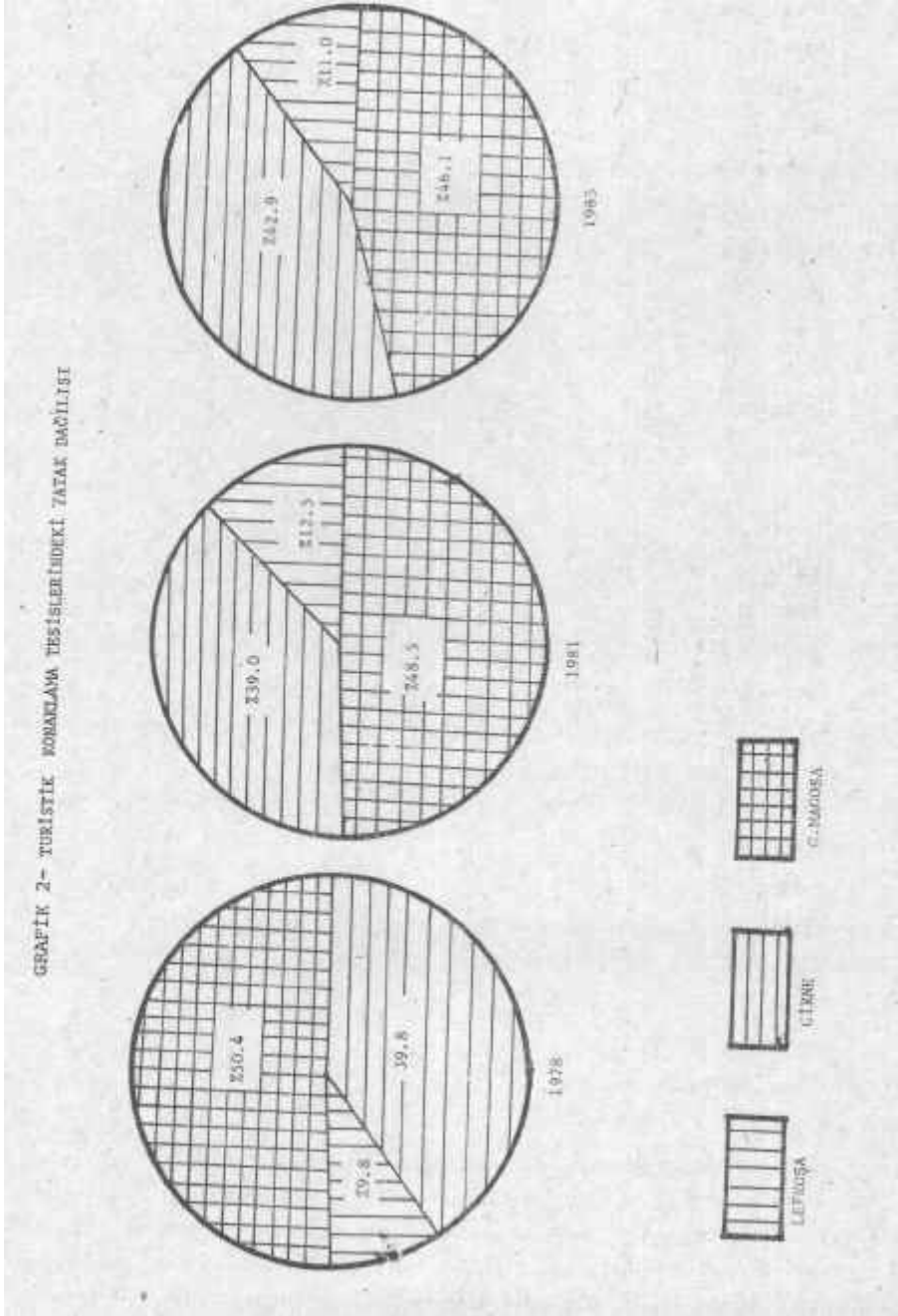
Celebrity

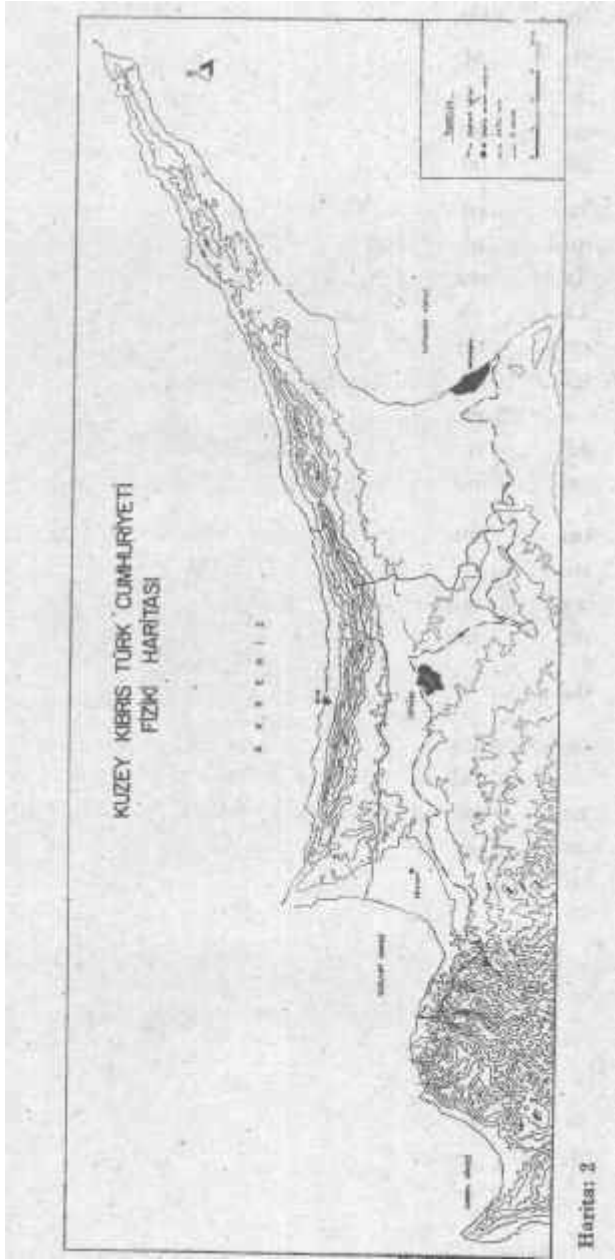
Tatil köyleri

Ambelia

Clup Acapulco

Turizm hareketlerinde ulaşımın da rolü büyüktür. K.K.T.C.'de şehir, kasaba ve köyleri birbirine bağlayan iyi bir karayolu ağı bulunmaktadır. Bunların pek çoğu tek şeritli asfalt yol şeklinde ise de önemli merkezler (Lefkoşe-Magosa, Lefkoşe-Girne, Lefkoşe-Güzelyurt, Girne-Magosa, Girne-Güzelyurt, Güzelyurt-Lefke) birbirlerine çift şeritli geniş asfalt yollarla bağlanmıştır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin diğer ülkelerle bağlantısı deniz ve hava yoluyla sağlanmaktadır.

Deniz Ulaşımı; Magosa-Mersin, Magosa-Lazkiye ve Girne-Taşucu arasında feribotlarla sağlanmaktadır. Yeni hizmete giren Girne Limanı ile deniz ulaşımının gelişme göstereceği ve ülke turizmine olumlu katkıda bulunacağı beklenmektedir.

Hava Ulaşımı; Kıbrıs Türk Hava Yolları Kuzey Kıbrıs ile Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Antalya arasında ulaşımı sağlamakta ayrıca Antalya, İzmir, İstanbul üzerinden Avrupa ülkelerine bağlantı kurmaktadır. İstatistiki veriler, gelen yabancıların çoğunun hava ulaşımını tercih ettiklerini göstermektedir (Grafik: 3). Hava ulaşımının görmüş olduğu bu ilgi özellikle turizm mevsiminde (mayıs-ekim ayları arası) artmaktadır. Ancak gerek hava ulaşımında gerek organize ve tanıtma yetersizliğinde görülen birtakım aksaklıklar, ülke turizmine büyük çapta olumsuz etki yapmaktadır.

Barış Harekâtı sonrası bozulan haberleşme sistemi, 1979 yılında radyoling sisteminin devreye girmesiyle normal düzeye getirilmiş, ülke içi ve ülkelerarası otomatik telefon bağlantısı sağlanmıştır. Doğal olarak bu durumun turizme katkısı olumlu yönde olmuştur.

Tarihi Değerler

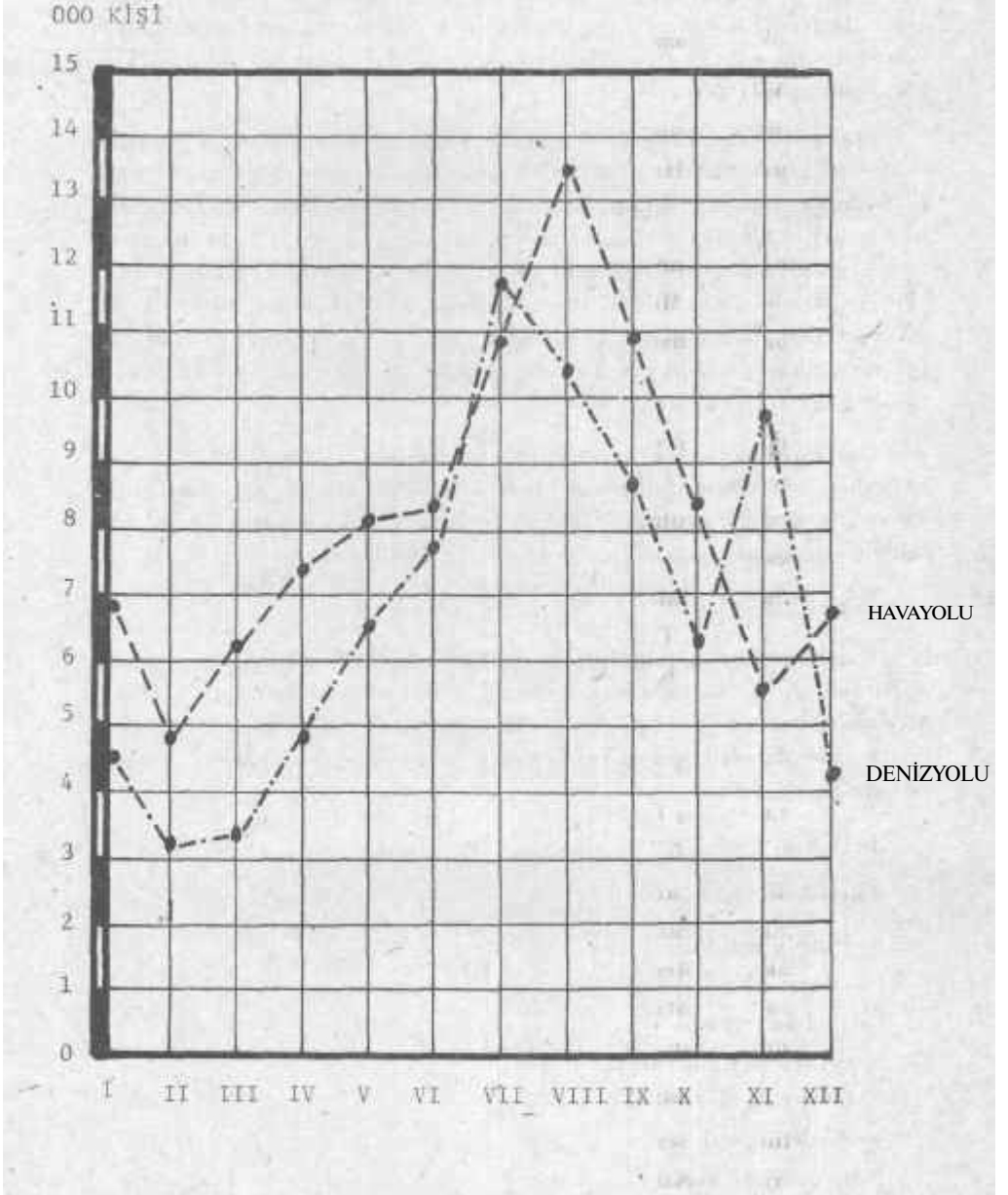
Bugün turizm hareketlerinde kültürel ve tarihi yerler turist çekme açısından önem taşımaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Lefkoşe, Magosa, Girne ve Güzelyurt'ta tarihi Lüzinyan'lar dönemine kadar inen çeşitli kültürlerle ait zengin tarihi ve arkeolojik mirasa sahiptir. Bunların en önemlileri:

Lefkoşa

Camiler ve Mescitler:

- Sarayönü camii
- Arab Ahmet camii
- Selimiye camii
- Haydar Paşa camii
- Yeni camii
- Laleli camii
- Turunçlu camii

GRAFİK 3 - KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNE GELEN YOLCULARIN ULAŞIM SEKTÖRLERİNE GÖRE DAĞILIMI

- Bayraktar camii
- Araplar camii
- Tophane mescidi

Hanlar ve Hamamlar:

- Büyük Han
- Büyük Hamam
- Kumarcılar Hanı

Müzeler:

- Etnoğrafya müzesi (Mevlevi türbesi)
- Taş eserler Müzesi
- Barbarlık Müzesi

Diğerleri:

- Eski|Lefkoşa şehir ve surları
- Girne Kapısı
- Venedik Sütunu
- Bedesten
- II. Sultan Mahmut kütüphanesi
- Aziz Efendi Tekkesi
- Derviş Paşa Konağı

Magosa:

Camiler Mescitler Türbeler ve Türbeler:

- Mustafa Paşa Camii
- Lala Mustafa Paşa Camii
- Sinan Paşa Camii
- Akkule Mescidi
- Tabakhane Mescidi
- Mustafa Zühtü Efendi Türbesi
- Kutup Osman Türbe ve Tekkesi

Kiliseler ve Manastırlar:

- Nosturi Kilisesi
- St. Nikolas Kilisesi
- Ayia Zoni Kilisesi

- St. George Kilisesi
- St. Fransis Kilisesi
- İkiz Kiliseleri
- Anna Kilisesi
- Apostolos Andreas Manastırı
- St. Barnabas Manastırı

Müzeler':

- Canbulat Müzesi
- Namık Kemal Zindanı

Hamamlar:

- Kertikli Hamam
- Cafer Paşa Hamamı
- Kızıl Hamam

Diğerleri:

Salamis Şehri Kalıntıları

- Otello Kalesi
- Venedik Sarayı
- Kantara Kalesi
- Deniz' Kapısı
- Akkule
- Enkomi Harebeleri
- Kastros Yerleşme Yeri

Girne:

- Girne Kalesi
- St. Hilarion Kalesi
- Bellapais Manastırı
- Girne Halk Sanatları Müzesi
- Güzel Sanatlar Müzesi
- Barış ve Özgürlük Müzesi

Güzelyurt:

- Soli Ören Yeri
- Vuni Ören Yeri ve Sarayı
- Güzelyurt Müzesi
- Piri Osman Paşa Camii ve Vezir Osman Paşa Mezarı

Gelen Turist

Barış Harekâtından sonra K.K.T. Cumhuriyeti'nce muntazam olarak düzenlenen istatistiklerde iki husus dikkati çekmektedir. Bunlardan birincisi, gelen turistlerin büyük çoğunluğunu T.C. vatandaşlarının oluşturması, diğeri, gelen turist sayısındaki artıştır (Grafik: 4-5). Makarios zamanında İngiltere, Avustralya ve Kanada gibi ülkelere göç etmeye zorlanan Kıbrıslı Türklerin geri dönmeleri ve Barış Harekâtı sonu yakınlarını ziyaret edenlerle 1975, 1976, 1977 yıllarında gelen turist sayısı sürekli bir artış göstermiştir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin yurt dışına çıkışları sınırlandırması, vergi koyması, yolcuların beraberinde getirebilecekleri eşyaları kısıtlaması, Kıbrıs Türk Hava Yollarının yetersiz ve uçak seferlerinin düzensiz olması, turist sayısının 1981 yılına kadar sürekli azalmasına neden olmuştur. Fakat 1981 yılından sonra yeniden artmış ve 1985 yılında en yüksek düzeye ulaşmıştır.

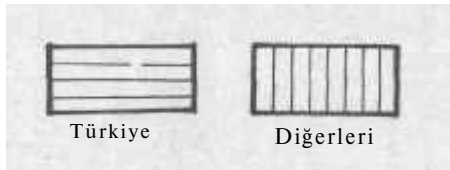
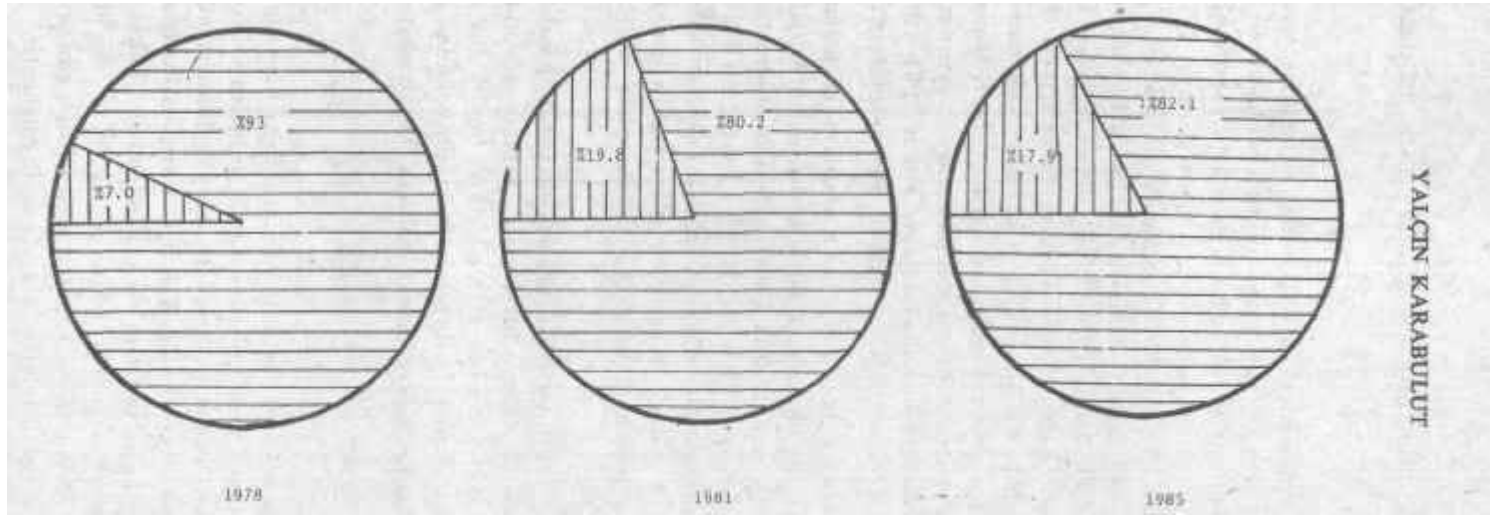
1978 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gelen turistlerin % 92 si gibi büyük bir bölümünü Türkiye'den gelen turistler oluşturmaktadır (Grafik: 4). Son yıllarda Türkiye dışından gelen turist sayısında da bir artış görülürse de, yine % 82 gibi büyük bir bölümünü T.C. vatandaşları oluşturmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak da Lefkoşa, Magosa ve Girne'deki otellerde ve diğer bütün konaklama tesislerinde kalanların çoğunluğunu T.C. vatandaşları oluşturmaktadır (Grafik: 6-7).

K. K. T.C. ne Türkiye'den sonra en çok turist gönderen ülkeler İngiltere, Almanya ve Arap ülkeleridir. Bunlar arasında İngiltere, Türkiye'den sonra ikinci sırada yer almakta ve büyük bir orana sahip bulunmaktadır. Bu durum, Kıbrıs'ın 1960 yılına kadar İngiltere'ye bağlı olması ve İngiliz tabiyetindeki Kıbrıslı Türklerden kaynaklanmaktadır.

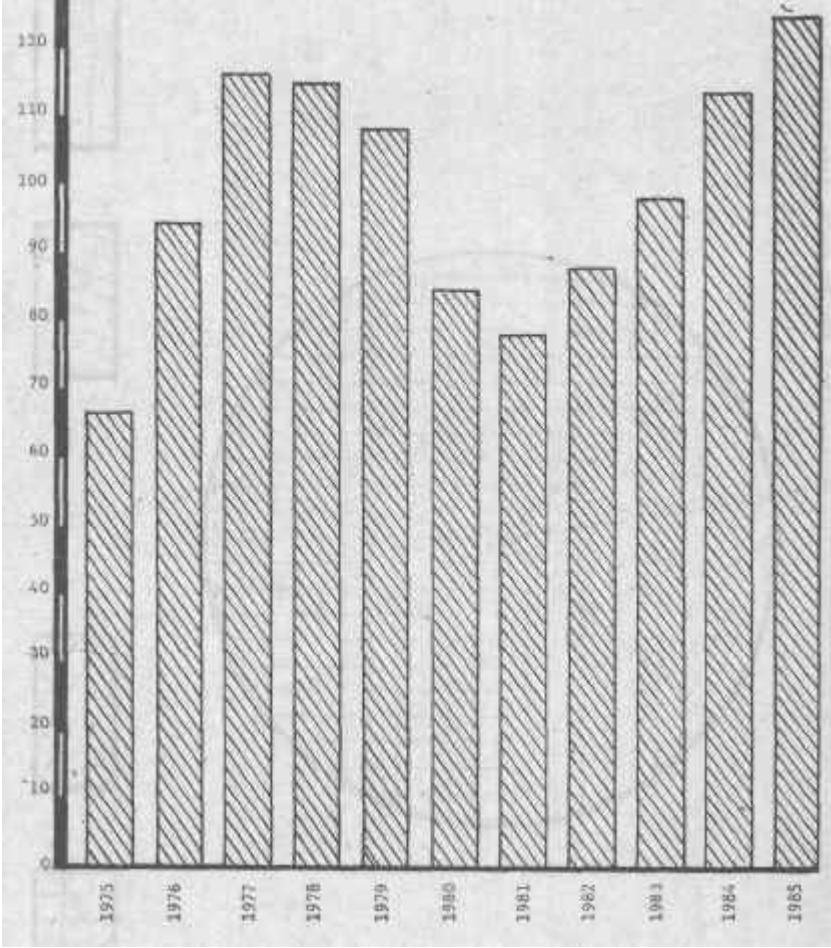
SONUÇ:

K.K.T.C. turizm hareketlerinin yoğun olduğu bir bölgede yer almakta, iklim özellikleri, doğal plajları, tarihi değerleri ve yeterli konaklama tesisleri ile büyük bir potansiyele sahip bulunmaktadır. Ülke içi karayolu ulaşımı da elverişli olan K.K.T.C. barış harekâtından kısa bir süre sonra haberleşme sorunlarını da çözümlenmiştir. Fakat bu elverişli duruma rağmen politik sebepler başta olmak üzere dış ülkelerle olan ulaşım sistemindeki aksaklıklar, organize yetersizliği, gibi önemli nedenlerle turizm endüstrisi istenilen oranda gelişmemiştir.

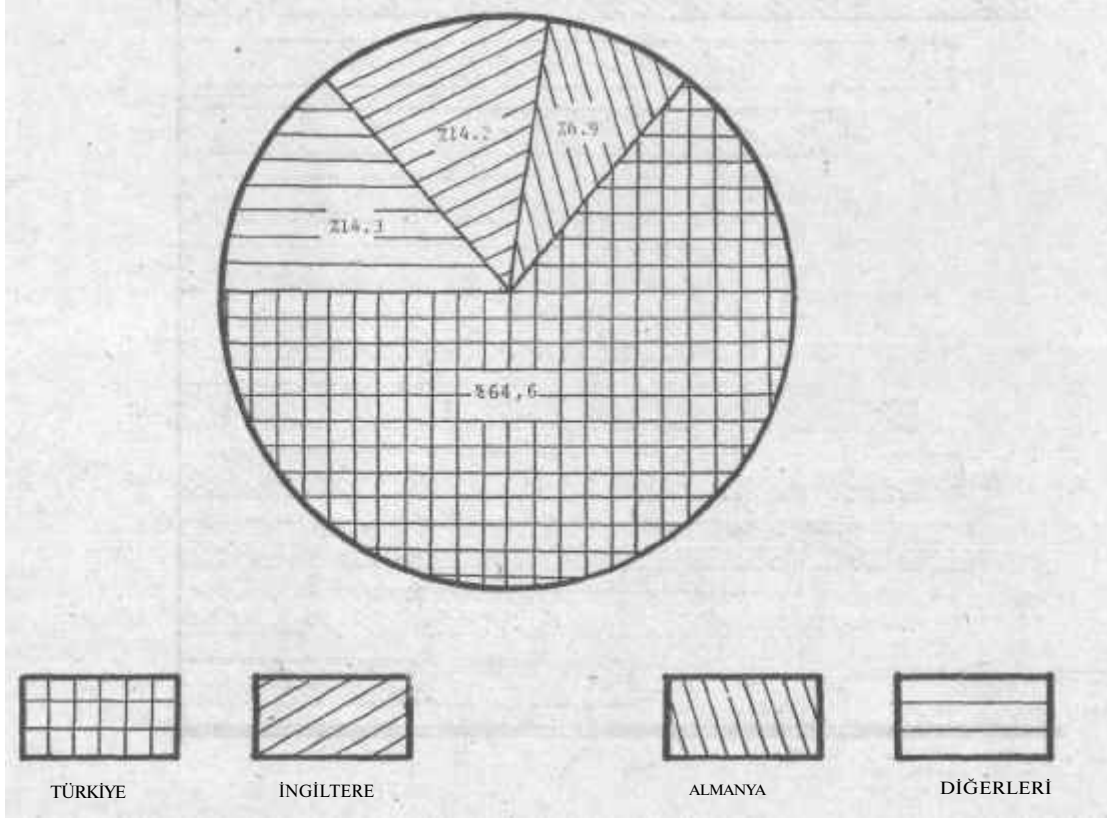
GRAFİK 4- K.KIBRIS'A GELEN TURİSTLERİN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI

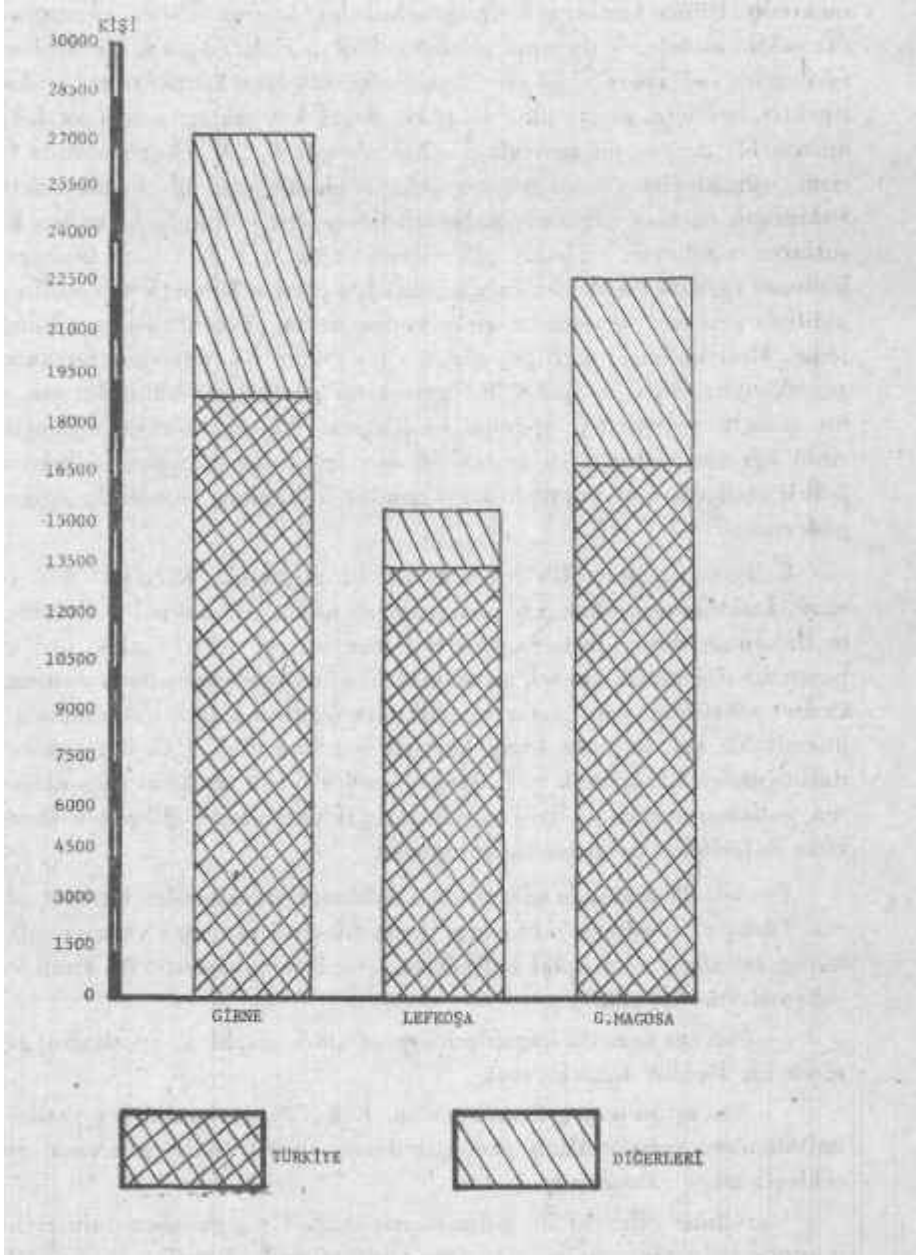
GRAFİK 5- K.KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNE GELEN TURİST
000 KİŞİ
1975-1985

GRAFİK 6- OTELLERDE KONAKLAYAN TURİSTLERİN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (1985'

GRAFİK 7- TÜM TURİSTİK TESİSLERDE KONAKLAYAN TURİSTLERİN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (1985)

Bu problemin çözümlenebilmesi için* yukarıdaki olumsuzlukların giderilmesi yanında etkili bir propagandanın da gerçekleşmesi gerekmektedir. Bütün bunlar giderildiği takdirde Akdeniz ülkeleri turizminde söz sahibi olabilecek duruma gelebilecek olan K.K.T.C.'nin hiç şüphesiz turizmden sağlayacağı gelirin Gayri Safi Millî Hasıladaki oranı yükselecektir. Sonuçta, gerçek olan odur ki, doğal kaynakları sınırlı ve fakat önemli bir turizm potansiyeline sahip olan K.K.T.C. ekonomisinde turizm, sürükleyici ve önemli bir sektör olarak, etkinlik kazanacaktır. Etkinliğin en kısa zamanda sağlanabilmesi için yukarıda belirtilen hususların engelleyici etkisinin giderilmesi yanında K.K.T.C. de faaliyette bulunan turistik tesislerde, çağdaş düzeyde turizm hizmetleri verebilecek kalitede personel yetiştirilmesine yoğun çaba gösterilmesi gerekmektedir. Meslekî bilgi, tecrübe, görgü ve yabancı dil öğretimi bu amacı gerçekleştirecektir. K.K.T.C. bu gerçekleri gözönünde bulundurmuş ve bu amaçla yetiştirdiği otelcilik ve Turizm Eğitim Merkezi öğrencilerinin öğrenim süresini 9 aydan 18 aya çıkarmış, Avrupa ülkelerine belirli otellerde staj yapmak üzere maddi imkânları ölçüsünde öğrenci göndermiştir.

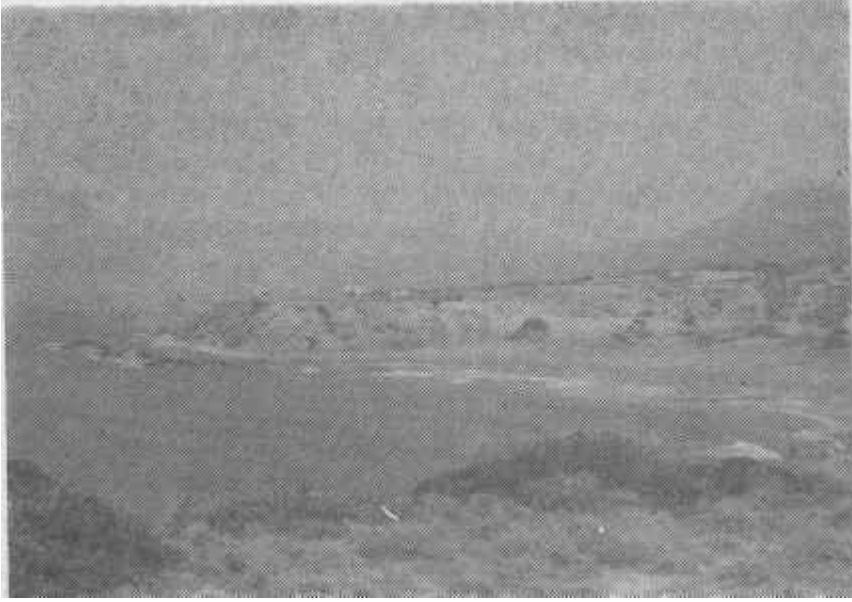
Gelişmekte olan ülkelere birisi durumundaki K.K.T.C.'nde turizm, kalkınmanın önemli bir aracı olarak kabul edilmektedir. Bu amaçla Bakanlık, döviz darboğazının aşılması, sanayi sektöründeki atıl kapasitenin değerlendirilmesi, tarım sektörünün ürünlerine alıcı bulunması, ticaret sektörüne yeni pazar ve istihdam sorununa çare bulunması gibi önemli bir çok sorunla karşı karşıya bulunan K.K.T.C. ekonomisini, darboğazdan kurtarmak için ülkeye yönelik turist trafiğini yoğunlaştırma yollarını aramış ve ilgili kuruluşlarla devamlı işbirliği halinde sorunların üstesinden gelinmesine çalışmıştır.

Devlet, ilk aşamada çok yönlü pazarlama prensibinden hareket ederek Türkiye, İngiltere, Almanya, Arap ülkeleri ve diğer yabancı ülkelere münferit ve gruplar halinde turist celbine gitmiştir. Bu konudaki çalışmalarını öncelikle;

— Mevcut turistik konaklama tesislerinin nitelik ve fiyatlarını gösteren bir Rehber hazırlayarak

— Yavaş da olsa gelişmekte olan K.K.T.C. turizmini her vesileyle baltalamaya çalışan Rum propagandasını tesirsiz hale getirerek gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Ümidimiz odur ki bu çalışmalarla K.K.T.C, ekonomisinin iyileşmesinde en etkin araç olan turizm endüstrisinde istenilen hedefe ulaşabilir ve bu sayede hayati önem taşıyan bazı darboğazları aşabilir.

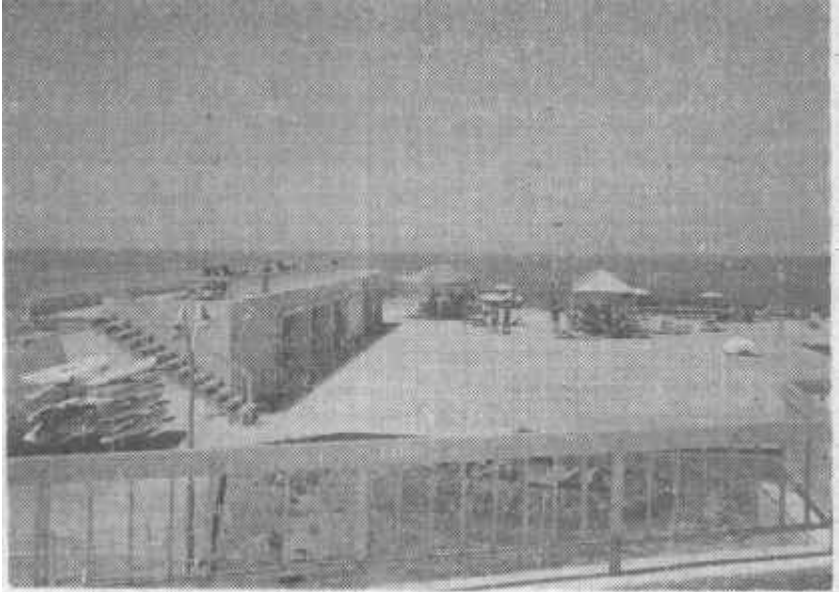
Resim 1. Girne'nin Doğu kıyılarında yer alan doğal plajlardan biri (Kaplıca plajı)

Resim 2. Girilenin Doğusunda yer alan Alakadi doğal plajı

Resim 3. Magosa Belediye Plajı.

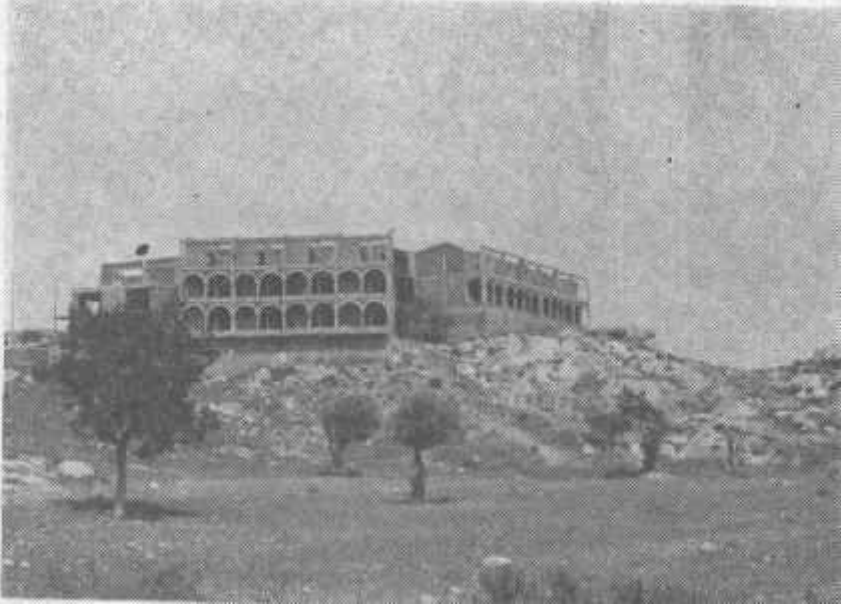
Resim 4. Girne Dome Hotel Plajı.

Resim 5. Cime yat limanı

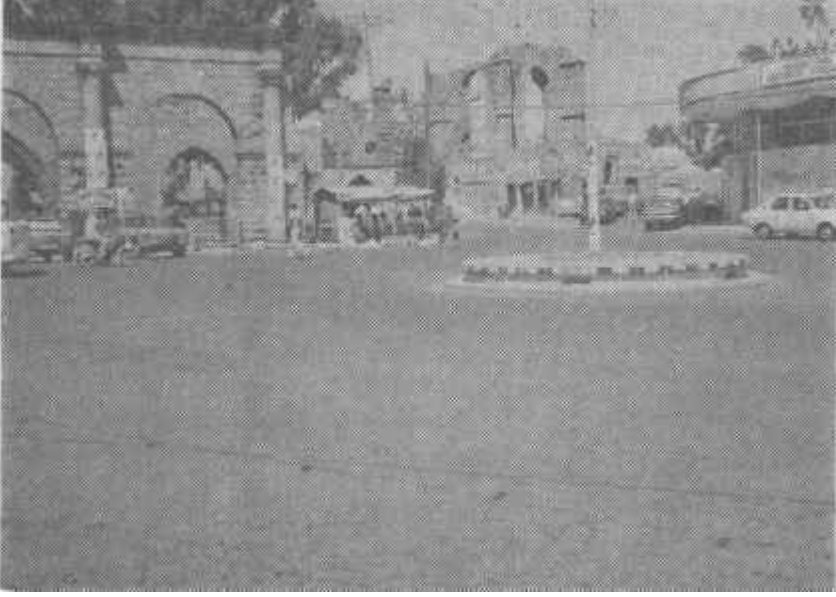
Resim 6. Girne Dome Hotel

Resim 7. Magosa'nın Boğaz kesiminde inşaatı tamamlanmamış bir turistik konaklama tesisi

Resim 8. Magosa ile Salmis Bay Hotel arasında inşaatı tamamlanmamış bir tesis

Resim 9. Magosa Namık Kemal meydanı ve Lüzinyan sarayı

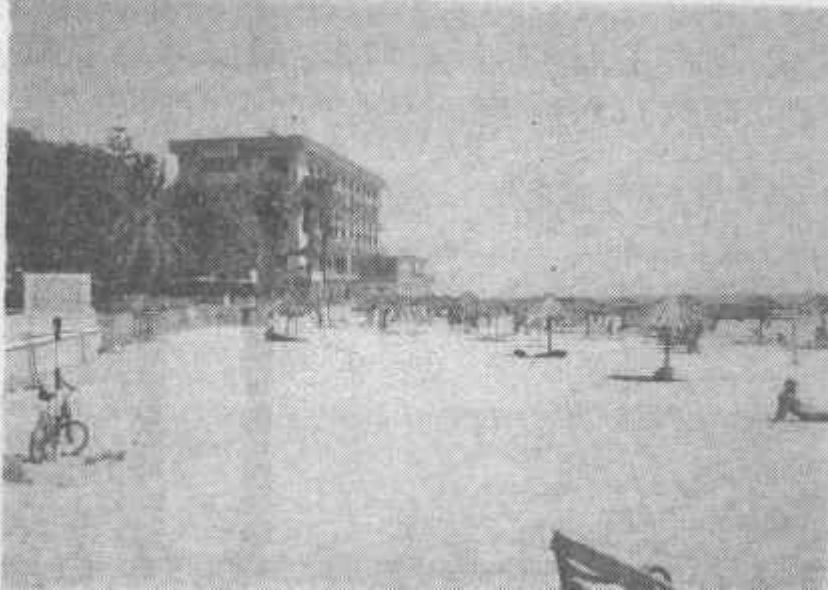
Resim 10. Salamis Bay Hotel yakınlarındaki Salamis harabeleri

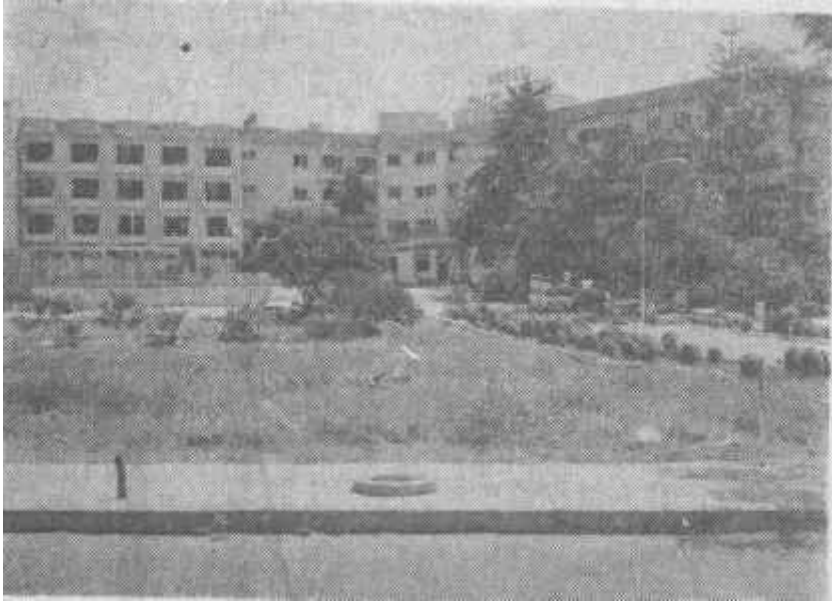
Resim 11. Salamis Bay Hotelin Park Hotel'den genel görünümü

Resim 12. Mağosa-Maraş Lagunabeach Hotel

Resim 13. Mağosa-Maraş Palm Beach hotel plajı

Resim 14. Mağosa Palm Beach Hotel

BİBLİYOGRAFYA

- Akoğlu, T.** 1971. *Turizm, Dünya'da ve Bizde Dünü ve Bugünü*. İstanbul.
- Akoğlu, T.** 1978. *"Türkiye Turizminin Dünya Turizmindeki Yeri ve Başlıca Problemleri"*. İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü Konferansları. s: 735. 1977.
- Alagöz, C.A. 1971. *"Kıbrıs Tarihine Coğrafi Giriş"*. Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi Türk Heyeti Tebliğleri. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay. No: 36. Ankara.
- Çoruh, S.** 1967. *Genel Turizm Bilgisi*. Ankara.
- Çoruh, S.** 1970. *Genel Turizm Ekonomisi*. Ankara.
- Emiroğlu, M. 1975. *"İhlara Vadisi"*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı: 7. Ankara.
- Eralp, Z.** 1983. *Genel Turizm*. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınlan. No: 3. Ankara.
- Göksan, E. 1968. *Turizm Ekonomisi ve İşletmeciliği*. İzmir.
- Gülersoy, Ç.** 1970. *Türk Toplumunu ve Turizmin Sosyal Psikolojik Temelleri*. İstanbul.
- Gürsoy, C.R. 1963. *"Kıbrıs Müşahedeleri"*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi. Cilt: XX Sayı: 3-4. Ankara.
- Gürsoy, C.R.** 1971. *"Coğrafya Bakımından Kıbrıs ve Türkiye"*. Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi Türk Heyeti Tebliğleri. Türk Kültürü Yayım. No: 36. Ankara.
- Özgüç, N. 1984. *Turizm Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. No: 3203. İstanbul.
- Köksal, A.** 1982. *Türkiyenin Genel ve Turizm Coğrafyası*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını. Ankara.
- Köksal, A.** 1972. *"Doğu Anadolu'nun Turizm Coğrafyasına Dair"*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi. Sayı: 5-6. Ankara.
- Köksal, A.** 1976. *Güney Anadolu Bölgesi İle Kıbrısın Turizm Coğrafyası*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayını. No: 264. Ankara.
- Özgüç, N. 1977. *"Sayfiye Yerleşmeleri ve Başlıca Özellikleri"*. İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi. Sayı: 22 s. 143-162. İstanbul.

- Tozkay, T.** 1978. *Turizm Olayına Genel Yaklaşım*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını. İstanbul.
- Tümertekin, E.** 1984. *Ekonomik Coğrafya*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını No: 2926. İstanbul.
- , 1978. *Magosa Bölgesi Müze ve Eski Eserleri*. Kıbrıs Türk Müzelerini ve Eski Eserlerini Sevenler Derneği Yayını. No: 1. Lefkoşe.
- , 1978. *Güzelyurt Bölgesi Müze ve Ören Yerleri*. Kıbrıs Türk Müzelerini ve Eski Eserlerini Sevenler Derneği Yayını. No: 2. Lefkoşe.
- , 1978. *Girne Bölgesi Müze ve Eski Eserleri*. Kıbrıs Türk Müzelerini ve Eski Eserlerini Sevenler Derneği Yayını. No: 3. Lefkoşe.
- , 1978. *Lefkoşe Şehri Müze ve Eski Eserleri*. Kıbrıs Türk Müzelerini ve Eski Eserlerini Sevenler Derneği Yayını. No: 4. Lefkoşe.
- , 1982. *Kıbrıs'ta Türk Eserleri* Kıbrıs Türk Federe Devleti Milli Gençlik, Kültür Eserleri ve Müzeler Dairesi Müdürlüğü Yayını. Lefkoşe.
- , 1982. *Kıbrıs'ta Türk Eserleri*. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Eğitim, Gençlik, Kültür ve Spor Bakanlığı Yayını. Lefkoşe.
- , Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Turizm İstatistikleri.